

จันทน์เทศ

1. ชื่อสมุนไพร จันทน์เทศ (CHAN-THET)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Myristica fragrans* Houtt. ชื่อวงศ์ Myristicaceae
3. ชื่ออื่น จันทน์บ้าน (ภาคเหนือ), ลูกจันทน์ ลูกจัน (ภาคกลาง), Nutmeg tree
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้น

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงเวียน รูปไข่ รูปรี หรือรูปขอบขนาน กว้าง 3-7 เซนติเมตร ยาว 5-15 เซนติเมตร ปลายแหลม โคนสอบ ขอบเรียบ เส้นกลางใบเห็นชัดทางด้านบน เส้นแขนงใบข้างละ 6-12 เส้น ก้านใบยาวประมาณ 1 เซนติเมตร

ดอก แยกเพศ ส่วนมากมักอยู่ต่างต้น สีเหลืองอ่อน กลิ่นหอม ดอกเพศผู้ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงหลั่น ออกตามกิ่งหรือซอกใบ ก้านช่อยาวได้ถึง 2 เซนติเมตร ก้านดอกยาวประมาณ 1 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงโคนติดกันเป็นรูปคล้ายคนโท ปลายแยกเป็นแฉกเล็ก ไม่มีกลีบดอก มีเกสรเพศผู้ 8-12 อัน เชื่อมติดกัน ดอกเพศเมียออกกระจายตามกิ่ง เป็นดอกเดี่ยวหรือเป็นกระจุก กลีบเลี้ยงโคนติดกัน เป็นรูปคนโท ปลายแยกเป็นแฉกเล็ก ไม่มีกลีบดอก รังไข่เหนือวงกลีบมี 1 ช่อง ออวูล 1 เม็ด ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็นแฉกสั้น 2 แฉก

ผล แบบผลผนังชั้นในแข็งรูปไข่ค่อนข้างกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 5-8 เซนติเมตร สีเขียวอมเหลือง แก่แตก 2 ซีก ในผล มี 1 เมล็ด

เมล็ด มีเยื่อหุ้มเมล็ดเป็นริ้วสีแดง เปลือกเมล็ดแข็งสีน้ำตาลดำ

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

ผลจันทน์หรือลูกจันทน์มีลักษณะค่อนข้างกลม รูปไข่หรือทรงรี ผิวสีน้ำตาลอ่อน เป็นร่องแบบร่างแห ปลายด้านกว้างมีแผ่นนูนอยู่เยื้องศูนย์กลางกลิ่นหอม รสเผ็ดร้อน ฝาดและขมเล็กน้อย

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

ตำราสรรพคุณยาไทยว่าลูกจันทน์มีกลิ่นหอมฉุน รสเผ็ดร้อนฝาด และขมเล็กน้อย มีสรรพคุณบำรุงกำลัง บำรุงธาตุ แก้อาการพิการ ขับลม แก้อุจจาระเสียด แก้กาเดา แก้อ่อนเพลีย แก้อ่อนในกระหายน้ำ แก้ปวดมดลูก และบำรุงโลหิต ในตำราสมุนไพรพื้นบ้านแนะนำให้ใช้ลูกจันทน์เป็นยาแก้อาการคลื่นไส้อาเจียนที่เกิดจากธาตุไม่ปกติ โดยใช้ลูกจันทน์ 1-2 เมล็ด หรือหนัก 7-15 กรัม ทบเอาเปลือกออกย่างไฟพอเหลืองต้มกับน้ำพอประมาณเคี่ยวให้งวดเหลือ 1 ใน 3 เอน้ำดื่ม

7. รายงานการวิจัยในปัจจุบัน

ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยพรีคลินิกพบว่า ลูกจันทน์มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านเชื้อไวรัส (rotavirus) รักษาแผลเปื่อยในกระเพาะอาหาร เพิ่มความจำ ป้องกันตับจากสารพิษ ลดไขมันและคอเลสเตอรอล และแก้ซึ่มเศร้ำ

8. สารสำคัญ

ลูกจันทน์มีน้ำมันระเหยยาก (fixed oil) ประกอบด้วยกรดไมริสติก (myristic acid) กรดโอเลอิก (oleic acid), กรดไลโนเลอิก (linoleic acid) กรดลอริก (lauric acid) กรดพาลมิติก (palmitic acid) เป็นต้น น้ำมันระเหยง่าย (volatile oil) ประกอบด้วยสารกลุ่มเทอร์พีนอยด์ (terpenoids) เช่น แอลฟา-ไพเนน (α -pinene) บีตา-ไพเนน (β -pinene), แซบิเนน (sabinene) สารกลุ่มเฟนิลโพรพานอยด์ (phenylpropanoids) เช่น ไมริสทิซิน (myristicin) อีเลมิซิน (elemicin), แซฟรอล (safrol) และยูจีนอล (eugenol)

9. แหล่งกำเนิด และการกระจายพันธุ์

พืชชนิดนี้มีการกระจายพันธุ์ในเอเชียเขตร้อน ในประเทศไทยมีปลูกทางภาคใต้และภาคตะวันออก

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ร้อนชื้น สวนผลไม้ พื้นที่ฝนตกชุกตลอดปี
- ภาค ภาคตะวันออก ภาคใต้
- จังหวัด ระยอง จันทบุรี ตราด ชุมพร สงขลา ภูเก็ต

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ด

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก ปลูกได้ทุกฤดูถ้ามีน้ำเพียงพอ แต่นิยมปลูกฤดูฝนช่วงเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม
- การเตรียมดิน โดยการขุดหลุมเหมือนปลูกผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน โดยการขุดหลุมกว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร ลึก 50 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก คลุกเคล้าผสมดินก้นหลุมระหว่างต้น ควรปลูกห่างกัน 4 – 5 เมตร
- วิธีการปลูก เมื่อเตรียมหลุมเรียบร้อยแล้ว นำต้นกล้าของจันทน์เทศเมื่ออายุ 10 – 12 เดือน ลงปลูกในหลุม แล้วกลบดิน นำฟาง หรือหญ้าแห้งมากลบโคนต้น แล้วปักไม้รูดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ พรางแสงด้วยใบไม้ หรือสแลนพลาสติก เมื่อระยะปลูกแรก

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย จันทน์เทศจะใส่ปุ๋ยเมื่อรองก้นหลุมไปแล้ว จะให้อีกครั้งเมื่อปลูกได้อายุ 6 เดือน จะใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอกก็ได้ ประมาณปีละ 2 ครั้ง พร้อมกับการพรวนดิน

- **การให้น้ำ** จันทน์เทศเป็นพืชชอบน้ำชุ่มชื้นอยู่เสมอ แต่ไม่ชอบน้ำท่วมขัง ควรให้น้ำคล้ายปลูกผลไม้ เมื่อถึงฤดูฝน ควรรดให้น้ำตามความเหมาะสม

- **การกำจัดวัชพืช** การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ยปีละ 1 – 2 ครั้ง

- **การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู** ควรฉีดยาฆ่าแมลงบ้างเพื่อมิให้แมลงกัดกินใบ ด้วยสารจำพวก พาราไทออน หรือ S85 ทุก ๆ 3 เดือน

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- **ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว** จันทน์เทศจะเก็บผลผลิตเมื่ออายุ 5 ปีขึ้นไป จะเริ่มออกผลผลิตได้ตลอดปีหมุนเวียนกันไป แต่ในระหว่างเดือนมิถุนายน – สิงหาคม จะมีผลผลิตมากที่สุด

- **วิธีการเก็บเกี่ยว** เมื่อผลจันทน์เทศสุก จะมีผลออกสีเขียวเหลืองนวล หรือผลเริ่มแตก และเก็บเกี่ยวโดยใช้ไม้ขอสอย ตะกร้อ หรือกรรไกรกระตุกลงมา เพื่อทำการแปรรูปต่อไป

- **การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว** เมื่อได้จันทน์เทศมาแล้ว ทำการผ่าคัตแยกรกจันทน์เทศ เมล็ดจันทน์เทศ และเปลือกจันทน์เทศออกจากกัน รากจันทน์เทศกับเมล็ดจันทน์เทศ นำไปตากแดดให้แห้งแล้วอบให้แห้งสนิท ส่วนเปลือกจันทน์เทศนำไปทำเป็นอาหาร

- **การบรรจุและการเก็บรักษา** เมื่อได้รกจันทน์เทศและเมล็ดจันทน์เทศแห้งมาแล้ว บรรจุถุง เพื่อส่งจำหน่ายต่อไป ไม่ควรเก็บเกิน 1 ปี จะมีแมลงปีกแข็งมากัดกิน โดยเก็บไว้ในอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

- ผลจันทน์เทศแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 750-800 บาท

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข